

აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი

სამაგისტრო კვლევის პროექტი

ირაკლი წოწორია

საქართველოს ექსპორტ-იმპორტ-რეექსპორტის ფინანსური ანალიზი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ავთანდილ გაგნიძე

თბილისი

2021

რეზიუმე

წარმოდგენილ ნაშრომში განხილულია ქვეყნის ეკონომიკის ერთ-ერთი წამყვანი და მნიშვნელოვანი მიმართულება როგორცაა სახელმწიფოს ექსპორტი, იმპორტი და რეექსპორტი. განხილულია მათი მნიშვნელობა საერთაშორისო ვაჭრობის კრილში, ჩატარებულია ფინანსური ანალიზი, როგორც რაოდენობრივი, ასევე თვისობრივი და შერეული მეთოდის გამოყენებით. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით მოძიებული ლიტერატურის მიმოხილვისას და ფაქტებზე დაყრდნობით ჩატარებული კვლევების საფუძველზე გამოვლენილი და მიგნებულია მიმდინარე პროცესების წარმართვის მეთოდოლოგიის თავისებურებების უარყოფითი ზეგავლენები იმპორტის, ექსპორტისა და რეექსპორტის სფეროში. გამოვლენილი დისონანსური ფაქტორები, მათი ზემოქმედების თავისებურებებიდან და გამომწვევი მიზეზებიდან გამომდინარე კლასიფიცირებულია როგორც პრობლემა, რომელთა გადაჭრის საკითხის აუცილებლობა აქტიურად უნდა იდგეს სახელმწიფოს დღის წესრიგში.

საკითხის აქტუალობას გავყავართ საკმაოდ ფართო მასშტაბებზე, ამიტომაც მისი ანალიზის შესაძლებლად სრულყოფილი სახით წარმოსადგენად, გამოვლენილი პრობლემების უკეთ და დროულად მოსაგვარებლად, მიზანშეწონილად მივიჩნიეთ, კვლევებზე მუშაობის პროცესში აქტიურად გავცნობოდით საერთაშორისო გამოცდილებებსა და მეთოდოლოგიებს იმპორტის, ექსპორტისა და რეექსპორტის სფეროში. ჩატარებული კვლევების თვისობრივმა ანალიზმა და მსოფლიო გამოცდილების მეთოდოლოგიის გაცნობამ საშუალება მოგვცა განგვესაზღვრა ჩვენი ქვეყნის სპეციფიკაციებზე მორგებული მიგნებები. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება გარე ეკონომიკურ საქმიანობაში მონაწილე, მეზობელ სახელმწიფოებთან, როგორც სამართლებრივი, ასევე პოლიტიკური ურთიერთობების განსაზღვრასა და გაანალიზებას, რათა სწორად მოხდეს საქართველოს გარე ეკონომიკური საქმიანობის მიზნების დასახვა და მათი შემდგომი წარმართვა.

თანამედროვე მსოფლიოში გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნების მხრიდან დიდი აქცენტი კეთდება საგარეო სავაჭრო პოლიტიკის შემუშავებასთან და მის სრულყოფასთან

დაკავშირებით. გამომდინარე აქედან, საგარეო ვაჭრობის ძირითადი სახეებისათვის, როგორცაა ექსპორტი იმპორტი და რეექსპორტი, უნდა მიმდინარეობდეს პერმანენტული ხელშეწყობა შესაბამისი პოლიტიკის გატარებით. ეს სხვა დანარჩენ ფაქტორებთან ერთად გვადლევს შესაძლებლობას ქვეყანაში აქტიურ მიმოქცევაში იმყოფებოდეს უცხოური ვალუტა შესაბამისი რეგულაციების დაცვით, ეს თავის მხრივ, გრძელვადიან პერსპექტივაში, დადებით ზეგავლენას მოახდენს ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკურ პროცესებზე. ნაშრომში განვიხილავთ საქართველოს საგარეო სავაჭრო ეკონომიკურ პოლიტიკას და, აგრეთვე, წარმოგიდგინთ საგარეო ვაჭრობის დინამიკის კვლევას დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ პერიოდში. კვლევის ძირითად მიზანს წარმოადგენს ექსპორტის, იმპორტისა და რეექსპორტის განვითარების ტენდენციების წარმოჩენა, სამომავლო რეკომენდაციებისა და პროგნოზების ჩამოყალიბება, ქვეყანაში მდგრადი და სტაბილური განვითარების უზრუნველყოფის წინაპირობათა დახასიათება და ანალიზი. ნაშრომში გამოყენებულია ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა, აგრეთვე საერთაშორისო და კერძო ორგანიზაციების მიერ ჩატარებული კვლევის მასალები და შეფასებები. საქართველოს საგარეო ეკონომიკური პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილების განხილვის საფუძველზე მოცემულია მოსაზრებები არსებული მდგომარეობის გაუჯობებისა და რისკების შემცირების შესახებ. განხილულია საერთაშორისო შეთანხმებები, მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია: ევროკავშირთან დადებული ღრმა და ყოვლისმომცველი შეთანხმება და მსოფლიოს სავაჭრო ორგანიზაციასთან გაფორმებული შეთანხმება.

დასმული საკითხების შეჯერებით კი მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ ექსპორტის, იმპორტისა და რეექსპორტის საშემსრულებლო მექანიზმი, რომელიც საკმაოდ მრავალკომპონენტია და საჭიროებს სახელმწიფოს მხრიდან მასტიმულირებელი მიდგომების აქტიურ შემუშავებებს.

Annotation

Foreign trade policy is gaining more and more importance in terms of modern globalization for every country. Hence, promoting foreign trade by implementing relevant policies is a priority for our country. Together with other sources, it gives the main opportunity to the foreign currency to enter the country, which in turn has a positive impact on the country's economic growth.

There will be discussed about the Foreign trade policy of Georgia in the work, also the research in the post-independence period will be presented there. The research aims to characterize and analyze the preconditions of ensuring sustainable and stable development of the country by means of demonstrating the tendencies of foreign trade development, directions research of development and forming the future recommendations and prognoses.

There are used materials and evaluations of research conducted by Georgian and foreign scientists as well as international and private organizations in the work. There are presented the opinions on the improvement and risks of the existing situation on the basis of consideration the constituent parts of Georgia's foreign economic policy

There are discussed about the international agreements, among them the most important is: deep and comprehensive agreement with the European Union and the agreement signed with the World Trade Organization.

შინაარსი

შესავალი-----	5
თავი 1. სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა-----	10
1.1 საგარეო პოლიტიკის ეკონომიკური მოდელის დახასიათება-----	10
1.2 საქართველოს იმპორტ-ექსპორტ-რეექსპორტული საქმიანობის მიმოხილვა-----	14
თავი 2. საქართველოს იმპორტ-ექსპორტ-რეექსპორტული საქმიანობა-----	17
2.1 საქართველოს საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის განხილვა გლობალურ ჭრილში-----	17
2.2 მსოფლიო გამოცდილებისა და აპრობირებული საშემსრულებლო მექანიზმების ტენდენციების განსაზღვრა-----	26
თავი 3. სახელმწიფოს ფუნქციური როლი გარე ეკონომიკურ საქმიანობაში-----	35
დასკვნები და რეკომენდაციები-----	37
ბიბლიოგრაფია-----	41

შესავალი

გლობალიზაციის პირობებში, მსოფლიო ეკონომიკა თანამედროვე ეტაპზე სწრაფი ტემპებით ვითარდება და გლობალიზაციის პროცესში მონაწილე ყველა ქვეყანა აქტიურად ცდილობს ზემო აღნიშნულ ტემპს შეძლებისდაგვარად აუწყოს ფეხი. ეროვნული ეკონომიკის განვითარება დამოკიდებულია მისი შიდა და გლობალიზაციის პროცესების ურთიერთდამოკიდებულებაზე, რაც, თავის მხრივ, აძლიერებს სხვადასხვა ქვეყნის ურთიერთკავშირს, ახდენს სასაქონლე და საფინანსო ბაზრების განვითარებას, ეს ყოველივე კი იწვევს განსაკუთრებულ ინტერესს საგარეო ვაჭრობის პოტენციური შესაძლებლობების შესწავლისადმი.

საუკუნეების მანძილზე საერთაშორისო ეკონომიკური კავშირები კაცობრიობის ურთიერთობის ძირითადი ფორმა იყო. ომი და ვაჭრობა უძველეს სახელმწიფოთა მთავარ საგარეო-სამხედრო საქმიანობას წარმოადგენდა და მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ფუნქცია ეკისრებოდა.

საქართველო, თავისი განსაკუთრებული და ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, მუდმივად იღებდა მონაწილეობას სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობაში, რა თქმა უნდა, სხვადასხვა მიმართულებებით. იმ პერიოდისათვის, როდესაც ქვეყანა არ წარმოადგენდა სუვერენულ სახელმწიფოს, ლოგიკურია, რომ ეს ურთიერთობები გარკვეულწილად შეზღუდული იყო. დამოუკიდებლობის მოპოვებასთან ერთად ქვეყნის პოლიტიკის დღის წესრიგში აუცილებელი გახდა საგარეო ურთიერთობების დარეგულირება და სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარება. ეს ყოველივე მეტად რთულად შესასრულებელ ამოცანად იქცა, ვინაიდან სახელმწიფოს არ გააჩნდა საკმარისი საბაზისო გამოცდილება აქტიურად ჩაბმულიყო თანამედროვე საბაზრო ეკონომიკურ საქმიანობაში.

სწორი პოლიტიკის წარმართვისათვის საჭირო გახდა მთელი რიგი რეფორმების გატარება. როგორცაა მაგალითად: ეროვნული ვალუტის შექმნა, მსოფლიო ბაზარზე თავის დამკვიდრების გზების მოძიება, საგარეო ურთიერთობების წარმოება და მრ. სხვ. საზოგადოდ, საგარეო ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითად მიზანს წარმოადგენს საგარეო ვაჭრობის განვითარების, საინვესტიციო პოტენციალის ზრდისა და საგარეო ვალის ეფექტიანი მართვის

გზით ქვეყნის მდგრადი და სტაბილური ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფა.

ეკონომიკის, როგორც განყენებული, ცალკე დამოუკიდებელი მეცნიერების საბაზისო განმარტებიდან გამომდინარე, ადამიანები მოქმედებენ თავიანთი სურვილების შესაბამისად და ცდილობენ მათ მაქსიმალურ დაკმაყოფილებას მინიმალური დანახაჯების გზით. ამასთან, თანამედროვე ეპოქამ დიდი სირთულეები წარმოშვა, რადგან გაიზარდა და სულ უფრო მრავალფეროვანი გახდა კაცობრიობის სურვილები, შესაბამისად, ლოგიკურია, რომ მოთხოვნები, რეგიონისა და იმ ბაზრის შესაძლებლობებს გასცდა, რაც მათთვის წარსულში ხელმისაწვდომად მოიაზრებოდა. ამ პარადიგმის საპასუხოდ წინა პლანზე წამოიწია ისეთი შესაბამისი პოლიტიკის შემუშავებამ, რომლის მეშვეობითაც კონკრეტული ქვეყანა მიიღებს მაქსიმალურ სარგებელს, გახდება ღია ეკონომიკის ერთ-ერთი მოთამაშე კონკურენტუნარიანი შესაძლებლობებითა და ისეთი საშუალებებით როგორებიცაა ტექნოლოგიური და ჰუმანიტარული პროგრესი.

ნებისმიერი ქვეყნის, საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობათა საქმიანობის განვითარება დამოკიდებულია სხვადასხვა მნიშვნელოვან ფაქტორზე მათ შორის ექსპორტის, იმპორტისა და რეექსპორტის წარმატებით განხორციელებაზე. უახლოეს წარსულს თუ გადავხედავთ, დავინახავთ, რომ ჩვენი ქვეყნისთვის საგარეო ვაჭრობის ხელშესაწყობად გადადგმულ მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებას წარმოადგენდა 1996 წელს ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციაში (ვმო) დამკვირვებლის სტატუსის მიღება, ხოლო 2000 წლის 14 ივნისს ვმო-ს წევრის სტატუსის მოპოვება. ამ კუთხით აღსანიშნავი თარიღია 2004 წელი, როდესაც ბრიუსელში ჩატარებული დონორების სამიტზე ევროკავშირმა დაადასტურა, რომ საქართველო სომხეთთან და აზერბაიჯანთან ერთად შედიოდა ამ ორგანიზაციის ახალ მეზობელ ქვეყნებთან დაკავშირებულ ინიციატივაში, რომელიც ითვალისწინებდა საქართველოს დახმარებას. თუმცა, მოყოლებული იმ დროდან დღემდე და მიუხედავად მჭიდრო თანამშრომლობაზე გათვლილი ხედვისა, ევროკავშირის წარმომადგენლობა მაინც გარკვეულ სიფრთხილეს იჩენს საქართველოს ევროკავშირის წევრად გახდომის საკითხთან მიმართებაში, რაც აშკარაა, რომ ბარიერს უქმნის ჩვენს ქვეყანას ექსპორტით, იმპორტითა და რეექსპორტით გათვალისწინებული პოტენციური შესაძლებლობების მიღების კუთხით.

მორიგი მნიშვნელოვანი წინ გადადგმული ნაბიჯია საქართველოსა და სხვა ქვეყნებს შორის

მიმდინარე ყოვლისმომცველი ურთიერთობების ჩამოყალიბება, რაც ჩვენს ქვეყანას აძლევს განვითარების ახალ შესაძლებლობას, ვინაიდან ამ შემთხვევაში ხელი ეწყობა თავისუფალ ვაჭრობას ქვეყნებს შორის და შესაბამისი ადეკვატური სისტემის ფორმირებას ქვეყნის შიგნით. სწორედ ამ მიმართულების შეთანხმებას წარმოადგენს ევროკავშირთან გაფორმებული შეთანხმება (DCFTA), რაც საგარეო ვაჭრობის ხელშეწყობის მასტიმულირებელი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებაა, რომელიც უსათუოდ დადებითი შედეგის მომტანია ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკისათვის გრძელვადიან პერსპექტივაში.

ნაშრომის მიზანია: საგარეო ვაჭრობის სახეების, როგორებიცაა იმპორტის, ექსპორტისა და რეექსპორტის ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის დახასიათება, მისი ანალიზი და არსებული პრობლემების გამოვლენა, ამავდროულად გამოკვეთილი პრობლემების გადაჭრის მექანიზმებისა და გზების მოძიება. აღსანიშნავია, რომ საკითხი გამოკვლეულია როგორც რაოდენობრივი, ასევე თვისობრივი თვალსაზრისით. რაოდენობრივი შესწავლა გულისხმობს ფინანსურ ანალიზს, ხოლო თვისობრივი კი ყველა იმ ფაქტორის ძირეულ გამოკვლევას, რომელიც უშუალო კავშირშია ფინანსურ სისტემასთან. გარე ეკონომიკური საქმიანობის ზემო აღნიშნული სახეების როგორც მიმდინარე, ასევე ახალი ტენდენციების მიგნება, მათი წარმოჩენა, მათი განვითარების მიმართულებების დასახვა და აგრეთვე სამომავლო პროგნოზირებებისა და რეკომენდაციების მცდელობები, რომლებიც გაერთანებულნი იქნებიან საერთო მიზნისკენ სწრაფვაში, კერძოდ, ქვეყანაში ეკონომიკური მდგარობისა და სტაბილურობის მიღწევის საკითხში. ისეთ სენსიტიურ სფეროში, როგორიცაა ქვეყნის იმპორტ-ექსპორტ-რეექსპორტი, აუცილებელია ამ სისტემასთან დაკავშირებული ყოველი მარეგულირებელი რგოლის კრიტიკული გაანალიზება საერთაშორისო გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე.

დასახული მიზნებიდან გამომდინარე გათვალისწინებული კვლევის ამოცანებია:

- ექსპორტ-იმპორტ-რეექსპორტის საერთაშორისო, აპრობირებული მეთოდოლოგიის გაცნობა
- ექსპორტ-იმპორტ-რეექსპორტის ფინანსური ანალიზის სტატისტიკის განხილვა, განახლებული, ვარირებული მეთოდოლოგიის პრაქტიკული რეალიზაციის შესაძლებლობების შესაბამისობა საქართველოს არსებულ რეალობასთან

- საქართველოს გარე ეკონომიკური საქმიანობის სტატისტიკაში გამოყენებული ძირითადი კლასიფიკაციებისა და მეთოდის შესაბამისობის დადგენა საერთაშორისო სტანდარტებთან
- ექსპორტისა, იმპორტისა და რეექსპორტის სასაქონლო სტრუქტურისა და გეოგრაფიული მიმართულებების გამოვლენა
- საგარეო ვაჭრობისათვის დამახასიათებელი რისკების გამოვლენა, მათი დაძლევის პრევენციული მექანიზმების შემუშავება და პრაქტიკული დანერგვის შესაძლებლობები
- პრაქტიკული რეკომენდაციების შემუშავება, საქართველოში საგარეო ვაჭრობის ხარისხის გაუმჯობესებისათვის.

კვლევის თეორიულ და მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს ქართველი და უცხოელი მეცნიერების ნაშრომები აღნიშნულ თემასთან დაკავშირები. მათ შორის აღსანიშნავია რ. გველესიანი ო. აბესაძე, ი.მესხია, ი.ნათელაური, Е.Ф. Авдокушин, Прокушев Е.Ф. Воронин В.П. და სხვა. კვლევა ეყრდნობა საგარეო ვაჭრობის ანალიზს სატარიფო და არასატარიფო ბარიერებით. ინფორმაცია მოპოვებულია როგორც სხვადასხვა საერთაშორისო, ასევე არაერთი ქართული ორგანიზაციისგან. ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში დიდ როლს ასრულებს მის მიერ განხორციელებული საერთაშორისო ეკონომიკური პოლიტიკისა და დიპლომატიის თვალსაზრისით გადადგმული ნაბიჯები, რაც ქვეყანას შესაძლებლობას აძლევს აწარმოოს სწორი პოლიტიკა არა მხოლოდ საერთაშორისო მასშტაბით, არამედ სწორი გარე ეკონომიკური პოლიტიკის გატარებით დიპლომატიურ ურთიერთობებს ამყარებს სხვა ქვეყნებთან, რაც, ცალსახაა, რომ ქვეყანას ეხმარება ეკონომიკური დაბრკოლებების გადალახვაში კრიზისული პერიოდების მიმდინაეობებისას. შესაბამისად თემის აქტუალობა ნებისმიერი სახელწიფოსათვის შესამჩნევია და არც ჩვენი ქვეყანა წარმოადგენს გამონაკლისს.

თავი 1. სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა

1.1 საგარეო პოლიტიკის ეკონომიკური მოდელის დახასიათება

ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიის ქვეშ ძირითადად მოიაზრება მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკა, რომელიც მიზნად ისახავს ქვეყნის შიგნით ეკონომიკურ ზრდას, დასაქმებას, ინფლაციის შედარებით დაბალი მაჩვენებლის შენარჩუნებას, დადებით საგადამხდელო ბალანსს, ეკონომიკური ეფექტიანობისა და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებას, ყველა სამეურნეო სუბიექტისთვის თავისუფლების მაღალი ხარისხის მინიჭებას, გარემოს დაცვასა და გაუმჯობესებას. გარდამავალი ეკონომიკის მქონე და განვითარებადი ქვეყნებისთვის აღნიშნულ მიზნებს შესაძლოა დავუმატოთ კერძო სექტორისა და საბაზრო ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება, სამეურნეო ცხოვრების ლიბერალიზაცია და სხვა.

ეკონომიკური პოლიტიკა აღმოცენდა სახელმწიფოს წარმოშობასთან ერთად. ისტორიულად, მონათმფლობელური და ფეოდალური წყობილების პირობებში, ეკონომიკური პოლიტიკა გულისხმობდა გადასახადების აკრეფას, ფულის მიმოქცევის რეგულირებას და აგრარული საკითხების მოწესრიგებას. კაპიტალიზმზე გადასვლასთან ერთად, როდესაც ჯერ კიდევ სუსტი იყო მეწარმეობა, გამოიყენებოდა პროტექციონისტული, ანუ სამამულო წარმოების მფარველი პოლიტიკა, რომლის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენდა მერკანტილიზმი. კაპიტალის ჩამოყალიბების ეტაპზე, როდესაც ჩამოყალიბდა მეწარმეთა კლასი, შემოდებული იქნა ფრიტრედერული, ანუ ვაჭრობისა და ეკონომიკის ლიბერალიზაციის პოლიტიკა, რომელსაც საფუძვლად დაედო აბსოლიტური და შეფარდებითი უპირატესობის თეორია.

ნებისმიერი პროგრესისკენ ორიენტირებული ქვეყნის, მათ შორის საქართველოს, ეკონომიკური პოლიტიკის საბოლოო მიზანი არის მატერიალური დოვლათის ზრდა ანუ მთლიანი ეროვნული პროდუქტის გრძელვადიანი სტაბილური ზრდის საფუძველზე მოსახლეობის საყოველთაო კეთილდღეობის მიღწევა, რომელიც ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი რეგულირებით რეალიზდება.

შესაბამისად ეკონომიკური პოლიტიკა არის მაკროეკონომიკური მიზნებისა და მათი მიღწევის სტრატეგიული და ტაქტიკური გზებისა და მეთოდების ერთობლიობა.

საგარეო ეკონომიკური პოლიტიკა არის სახელმწიფოს მხრიდან სხვა სახელმწიფოებთან ქმედებისა და უკუქმედების ერთობლიობა, რომელიც შიდა სახელმწიფოებრივი და საერთაშორისო პროცესების გავლენით ყალიბდება. საგარეო პოლიტიკაზე გავლენას ახდენს ისეთი შიდასახელმწიფოებრივი ფაქტორები, როგორცაა ტერიტორიის სიდიდე, სარესურსო ბაზა, ეკონომიკის განვითარების დონე, დემოგრაფიული ვითარება, იდეოლოგია და სხვა. საგარეო პოლიტიკამ, უპირველეს ყოვლისა, სახელმწიფოს უსაფრთხოების ინტერესები უნდა დაიცვას, სახელმწიფოს ეროვნულ ინტერესებს უნდა ემსახუროს და რაციონალური გათვლების შესაბამისად უნდა იმოქმედოს. პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს განსაზღვრავს ქვეყნის უმაღლესი ხელმძღვანელობა და ადასრულებს საგარეო ურთიერთობათა უწყება.

ნებისმიერ ქვეყანას აქვს უმთავრესი საგარეო-პოლიტიკური მიზნები, რომელთა დასაცავად იგი მზადაა მიიღოს უკიდურესი ზომები. გარდა ამისა, შეიძლება არსებობდეს სხვა, ნაკლებად მნიშვნელოვანი მიზნები, რომლებიც, წესისამებრ, დროის ჩარჩოებით განისაზღვრება (გრძელვადიანი, მოკლევადიანი). საგარეო-პოლიტიკური ორიენტაციის თვალსაზრისით, სახელმწიფოები შეიძლება იყოს ნეიტრალური, მიუმხრობელი (ნეიტრალისტური), იზოლირებული (მაგ., იაპონია XVII-XVIIIსს.), ბლოკური (სამხედრო ბლოკების წევრი) და ა.შ.

საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების პოლიტიკური ორგანოების ნაწილი სახელმწიფოს საზღვრებს გარეთ იმყოფება (დიპლომატიური წარმომადგენლობები, მისიები და ა.შ.), ქვეყნის შიგნით კი ამ ფუნქციებს ძირითადად საგარეო საქმეთა სამინისტრო და ზოგიერთი სხვა სამთავრობო უწყება ასრულებს. საგარეო პოლიტიკური ფუნქციები აკისრია აგრეთვე პარლამენტის შესაბამის კომიტეტებსა და კომისიებს. უმთავრეს საგარეო-პოლიტიკურ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღება, წესისამებრ, სახელმწიფოს მეთაურის დონეზე ხდება. ზოგჯერ საგარეო პოლიტიკის სინონიმად იხმარება ტერმინი დიპლომატია, თუმცა ეს ცნებები იდენტური არ არის, დიპლომატიას უფრო ვიწრო მნიშვნელობა აქვს და საგარეო პოლიტიკის წარმართვის ხერხებისა და მანევრირების ხელოვნებას გულისხმობს.

სახელმწიფო პოლიტიკის ინსტრუმენტები არის ხერხებისა და საშუალებების ერთობლიობა, რომელთა მეშვეობითაც სახელმწიფო ახორციელებს თავის საგარეო პოლიტიკას. საგარეო პოლიტიკის ინსტრუმენტებს მიეკუთვნება მაგალითად პროპაგანდა, დიპლომატია, ეკონომიკური სანქციები, ომი. საგარეო პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად და ეროვნული

ინტერესების მაქსიმალურად დასაკმაყოფილებლად სახელმწიფომ უნდა გამოიყენოს ყველა ინსტრუმენტი. მათგან უკანასკნელი - ომი - მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში და ისიც თავდაცვის მიზნით. ეკონომიკურ სანქციებსაც ქვეყანა განსაკუთრებულ შემთხვევაში მიმართავს. საგარეო პოლიტიკის ძირითად ინსტრუმენტად მშვიდობიან დროს დიპლომატია რჩება (ეკონომიკურიც).

სახელმწიფოს დადებითი იმიჯის შესაქმნელად და განსამტკიცებლად ძალიან დიდი როლი ენიჭება პროპაგანდასაც.

საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების პოლიტიკის კომპლექსი წარმოადგენს საერთაშორისო ეკონომიკური ფორმების, მართვისა და რეგულირების მეთოდების, მიმართულებებისა და საგარეო ეკონომიკური მონაწილეების ერთობლიობას. როგორც წესი, ეს ეფუძნება უცხო ქვეყნების გამოცდილებას და შრომის საერთაშორისო დანაწილების პროცესის უპირატესობების გამოყენების იდეას და ემსახურება მოთანამშრომლე ქვეყნების ეკონომიკური და პოლიტიკური მიზნების პრაქტიკულ რეალიზაციას.

საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების პოლიტიკა, როგორც ნაციონალურ ფარგლებში, ასევე რეგიონული გაერთიანებების (მაგალითად: საბაჟო კავშირი, ეკონომიკური და სავალუტო კავშირი) ან საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ინსტრუმენტების პასუხისმგებლობის ქვეშ ხორციელდება. ამბიციური ეკონომიკური მიზნების განხორციელება, არ არის ადვილი. ჩვენი ქვეყნის შიგა ეკონომიკური პოლიტიკის მიზნები ერთგვარი გამოძახილია საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების მიზნების. ტიპური საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების მიზნები შემდეგნაირია:

- *საგადამხდელო ბალანსის წონასწორობა;*
- *სავალუტო კურსის სტაბილურობა;*
- *მიმდინარე ოპერაციების ბალანსის განსაზღვრული სალდოს მოწესრიგება;*
- *პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობისა და ხარისხის ზრდა.*

ზემო ხსენებული მიზნები ორიენტირებულნი არიან ძირითადი ეროვნული ეკონომიკური მიზნების მიღწევაზე.

საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების ფორმები მუდმივად ცვალებადია და განვითარებადი. მათი დიფერენცირება შესაძლებელია რამდენიმე ჯგუფად:

1. საერთაშორისო ტრადიციული ურთიერთობები - საგარეო ვაჭრობა (ექსპორტი, იმპორტი, რეექსპორტი, რეიმპორტი, საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნიკური თანამშრომლობა და ა.შ.)
2. საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების ახალი ფორმები (დარგობრივი თანამშრომლობა პირდაპირი კავშირებით, თავისუფალი ეკონომიკური ზონები, ერთობლივი საწარმოები და ა.შ.)
3. საერთაშორისო სავალუტო და საფინანსო-საკრედიტო ურთიერთობები (ეროვნული ვალუტების და ფასიანი ქაღალდების ყიდვა გაყიდვა, საზღვარგარეთის ქვეყნებიდან მიღებული გრანტები, კრედიტები და ა.შ.)

1.2 საქართველოს მიმდინარე იმპორტ-ექსპორტ-რეექსპორტული საქმიანობის მიმოხილვა

საერთაშორისო ვაჭრობის ისეთი კონკრეტული სახეები როგორებიცაა იმპორტი, ექსპორტი და რეექსპორტი, ქვეყნებს შორის ქვეყანათა განვითარების ნებისმიერ ეტაპზე იყო ეკონომიკური თანამშრომლობის ყველაზე ბუნებრივი პროცესი. მისი წყალობით სხვადასხვა ქვეყნების სამეურნეო საქმიანობა ავსებდა და ავითარებდა ერთმანეთს. ეს პროცესები იმდენად განვითარდა, რომ დღეისათვის შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში და საქონლისა და კაპიტალის ერთიანი, პლანეტარული ბაზრის შექმნის გამოკვეთილი ტენდენცია შეინიშნება. შედეგად, მსოფლიო მეურნეობა ერთიან ეკონომიკურ სამართლებრივ მოდელად ყალიბდება. საერთაშორისო სავაჭრო პოლიტიკა რომელიც აერთიანებს და თავის თავში მოიცავს იმპორტს, ექსპორტსა და რეექსპორტს, ქვეყნებს შორის ეკონომიკური ურთიერთობის ერთ-ერთი ძირითადი და უძველესი ფორმაა. იგი ემყარება ურთიერთსარგებლიანობის პრინციპს და შრომის საერთაშორისო დანაწილებას.

მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის გავლენით, ქვეყნების ეკონომიკაში მიმდინარე ცვლილებები და წარმოების სპეციალიზაციის გაღრმავება ეროვნულ მეურნეობათა ურთიერთკავშირს აძლიერებს და საერთაშორისო ვაჭრობას ააქტიურებს. საერთაშორისო ვაჭრობის ძირითადი სახეები, იმპორტი, ექსპორტი და რეექსპორტი ქვეყნებს შორის ვაჭრობის ნაკადებით განისაზღვრება, და როგორც წესი, წარმოებასთან შედარებით, უფრო მაღალი ტემპებით იზრდება, ამასთან წარმოების განვითარების უკეთესი პირობები იქმნება და როდესაც ვაჭრობა ჩიხში შედის, შესაბამისად წარმოების განვითარებაც იზღუდება.

იმპორტის, ექსპორტისა და რეექსპორტის მიმართულებების განვითარებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნისთვის, რადგან იგი მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) ერთ-ერთი შემადგენელი ძირითადი კომპონენტია და მისი სიდიდის განმსაზღვრელი მნიშვნელოვანი ელემენტია, წმინდა ექსპორტის სახით.

მშპ არის დროის გარკვეულ პერიოდში ქვეყანაში წარმოებული საბოლოო საქონლისა და მომსახურების საბაზრო ფასებით გამოხატული მთლიანი ღირებულება. ასევე იგი განისაზღვრება, როგორც ეკონომიკის ყველა დარგის მიერ შექმნილი დამატებული ღირებულების ჯამი.

მშპ - ის რეალური ზრდა არის ქვეყანაში წარმოების მიღწეული დონის პროცენტული ცვლილების საზომი. რეგიონში ეკონომიკის გაჯანსაღება პირდაპირ აისახება საქართველოს ექსპორტზე და მონაცემების მიხედვით გვაქვს შემდეგი მდგომარეობა.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019* იანვარი- ოგნისი
საგარეო სავაჭრო ბრუნვა	11 462.9	9 504.4	9 407.0	10 679.1	12 492.5	5 968.3
საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტი (FOB)	2 861.0	2 204.2	2 113.0	2 735.8	3 355.7	1 775.4
საქონლის რეგისტრირებული იმპორტი (CIF)	8 601.8	7 300.2	7 294.0	7 943.3	9 136.7	4 192.9
საგარეო ვაჭრობის სალდო	-5 740.8	-5 096.0	-5 180.9	-5 207.2	-5 781.0	-2 417.4
ექსპორტირებული ექსპორტის გარეშე	1 818.8	1 604.1	1 621.2	2 010.1	2 226.2	1 123.8

როგორც ამ მონაცემებიდან ირკვევა, რომ საქართველოს საგარეო ვაჭრობაში მნიშვნელოვანი ცვლილება არ შეინიშნება, მიუხედავად იმისა რომ 2019 წელს ექსპორტი დაახლოებით 18 პროცენტით გაიზარდა, ამავდროულად გაიზარდა იმპორტის მოცულობაც დაახლოებით 15%-ით, შესაბამისად მთლიან შიდა პროდუქტში წმინდა ექსპორტის მოცულობა დიდად არ შეცვლილა.

მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ მომზადებულ 2019 წლის ანგარიშში გამოთქმული მოსაზრებები. 2019-2020 წლებში მთლიანად გლობალური ეკონომიკური ზრდა შენედა. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასებით, წლიური ზრდა 3,7 პროცენტით განისაზღვრა, რაც წინა წლებთან შედარებით დაბალი მაჩვენებელია. ზრდის ტემპის შენელება შეიმჩნეოდა საქართველოს ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებშიც. მოცემულ მდგომარეობას ხელი შეუწყო ნეგატიურმა გლობალურმა გარემომ, ადგილობრივი ვალუტის გაუფასურებამ, და ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში (თურქეთი, რუსეთი, უკრაინა) გაუარესებულმა სამომხმარებლო ბიზნეს გარემომ.

2019 წელი მნიშვნელოვანი იყო საექსპორტო შემოსავლების, ტურისტული შემოსავლებისა და ფულადი გზავნილების გაზრდის კუთხით. 2020 წელს კი საგადასახდელო ბალანსის მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტმა მშპ-ს 7,7% შეადგინა, რაც ბოლო 5 წლის განმავლობაში ყველაზე დაბალი მაჩვენებელია. ასეთი გარკვეულწილად დადებითი ტენდენცია კი განაპირობა მომსახურებით ვაჭრობის პროფიციტის მატებამ და მეორადი შემოსავლის დადებითი სალდოს ზრდამ. საქონლით ვაჭრობის ბალანსი 2019 წელს 8,1 პროცენტით გაუარესდა, რაც აბსოლიტურ გამოსახულებაში 307 მლნ აშშ დოლარია.

2019 წელს ექსპორტი მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რაც განპირობებულია სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში ქართული პროდუქტის მიმართ გაზრდილი მოთხოვნით. ექსპორტის უფრო მეტად ზრდა გარკვეულწილად შეაფერხა თურქეთის ეკონომიკაში არსებულმა კრიზისულმა ფონმა.

ბოლო წლებში ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები ზრდის მაღალი ტემპის გამო საქონლის ექსპორტიდან მიღებულ შემოსავლებს დაუახლოვდა, რაც სავაჭრო დეფიციტიდან გამომდინარე, მიმდინარე ანგარიშის ბალანსის გაუმჯობესებაში არსებით როლს თამაშობს.

ამრიგად, საგარეო ვაჭრობის კონკრეტული სახეები: იმპორტი, ექსპორტი და რეექსპორტი, მნიშვნელოვანი როლის მატარებელია ეროვნული ეკონომიკისთვის, რადგან მათზე განხორციელებული ცვლილებები პირდაპირპროპორციულად აისახება ქვეყნის მთლიან შიდა პროდუქტზე. შესაბამისად მნიშვნელოვანია, როგორ პოლიტიკას გაატარებს ქვეყანა საგარეო ვაჭრობის სტიმულირებისათვის.

თავი 2. საქართველოს მიერ განხორციელებული იმპორტ-ექსპორტ-რეექსპორტული საქმიანობა

2.1 საქართველოს საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის განხილვა გლობალურ ჭრილში

2019 წელს საქართველოში საქონლით საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ, ნაგულისხმევია ვაჭრობა დეკლარირების გარეშე, 15 700.4 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით 19.0 პროცენტით მეტია. აქედან, ექსპორტი 2 500.3 მლნ. აშშ დოლარი იყო, ხოლო იმპორტი 13 200.1 მლნ. აშშ დოლარი. უარყოფითმა სავაჭრო ბალანსმა 2019 წელს 10 699.8 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა.

იმპორტი

2019 წლის მონაცემებით საქონლის იმპორტი 7.3 პროცენტით შემცირდა გასულ წელთან შედარებით. რეგიონის ქვეყნებიდან კლებითი ტემპით გამოირჩეოდა აზერბაიჯანიდან იმპორტი, ხოლო რუსეთიდან და სომხეთიდან იმპორტი თითქმის არ შეცვლილა, თუმცა ყველაზე მეტად იმპორტმა იკლო უკრაინიდან. ევროკავშირის ქვეყნებიდანაც იმპორტის კლება დაფიქსირდა, რომელიც განპირობებულია ძირითადად ბულგარეთიდან (ელექტრონული სქემების გამო) და რუმინეთიდან (ნავთობპროდუქტების გამო) იმპორტის კლებით. აღსანიშნავია, ისიც, რომ ევროკავშირიდან და დსთ-ს სხვა ქვეყნებიდან იმპორტის შემცირება გარკვეულწილად დააბალანსა ცალკეული ქვეყნებიდან იმპორტის ზრდამ. კერძოდ, გაიზარდა ჩილედან და აშშ-დან იმპორტი, რომელიც სპილენძის მადნების და კონცენტრატების სახით რეექსპორტისთვის არის განკუთვნილი. 2020 წლის მდგომარეობით ძირითადი იმპორტიორი ქვეყნებია: თურქეთი, რუსეთი, ჩინეთი, აშშ, გერმანია, უკრაინა და აზერბაიჯანი. ჯამურად, 7 ძირითადი სავაჭრო პარტნიორებზე მთლიანი იმპორტის 60 პროცენტამდე მოდის.

2020 წლის მაისში, იმპორტირებული საქონლის უდიდეს წილს, 9 პროცენტს, ნავთობი და ნავთობპროდუქტები წარმოადგენდა, რომელიც წლიურად 16.1 პროცენტით შემცირდა და მთლიანი იმპორტის კლებაში დადებითი წვლილი (1.1 პროცენტული პუნქტი) შეიტანა. ერთის მხრივ, იმპორტის კლებაზე არსებითად იმოქმედა როგორც მსუბუქი ავტომობილების

შემცირებულმა შესყიდვამ, ასევე სატელეფონო აპარატების იმპორტის დაქვეითებამაც. მეორეს მხრივ, იმპორტის ზრდაზე იმოქმედა სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების, ასევე დაფასოებული სამკურნალო საშუალებების იმპორტმა, რომელიც შემდგომ რეექსპორტისთვის არის წარმოდგენილი. გაზრდილია აგრეთვე სატვირთო და სამგზავრო მინივენის ტიპის ავტომობილების იმპორტი. შემცირებულია საბურავებისა და ისეთი მსხვილი მძიმე ტექნიკის იმპორტი როგორცაა ბულდოზერები და ექსკავატორები, თუმცა მათმა რაოდენობამ უმნიშვნელო წვლილი შეიტანა მთლიანი იმპორტის შემცირებაში. აღსანიშნავია, რომ წლის ბოლოსათვის იმპორტი სასაქონლო კატეგორიების მიხედვით წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით უფრო ნაკლებად დივერსიფიცირებულია.

ექსპორტი

2020 წლისათვის საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტი წლიურად 2,5 პროცენტით გაიზარდა. საექსპორტო შემოსავლების ზრდაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ესპანეთსა და რუმინეთში ექსპორტის მატებამ, რაც დიდწილად სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების რეექსპორტს უკავშირდება. უკრაინაში ექსპორტის ინდექსის ზრდა განაპირობა მსუბუქი ავტომობილების, ორთოპედიული სამარჯვებისა და დაფასოებული სამკურნალო საშუალებების მოთხოვნამ, ხოლო რუსეთში ექსპორტი შემცირდა ფეროშენადნობებისა და ყურძნის ნატურალური ღვინოების ექსპორტის კლების გავლენით. გააქტიურებულია ვაჭრობა დსთ-ს სხვა ქვეყნებთან, როგორცაა ყაზახეთი და ყირგიზეთი. დანარჩენი ქვეყნებიდან აღსანიშნავია ექსპორტის მატება არაბთა გაერთიანებულ საემიროებსა და ირანში. ჩინეთში ექსპორტი შემცირდა სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების რეექსპორტის კლების გავლენით. 2020 წლის მდგომარეობით ძირითადი საექსპორტო ქვეყნებია: აზერბაიჯანი, რუსეთი, რუმინეთი, სომხეთი, თურქეთი, უკრაინა და ესპანეთი. ჯამურად 7 ძირითადი სავაჭრო პარტნიორების წილი მთლიანი ექსპორტის 70 პროცენტს შეადგენს.

2020 წლიდან ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლების 2.5 პროცენტთან ზრდაში ყველაზე დიდი წვლილი სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების ექსპორტმა (6.0 პროცენტული პუნქტი) შეიტანა. ექსპორტის მოცულობაზე დადებითად აისახა ასევე სასმელ წყლებზე,

ყურძნის ნატურალურ ღვინოებსა და სპირტიან სასმელებზე საგარეო მოთხოვნის მატება. აღსანიშნავია, რომ მკვეთრ ზრდას განაგრძობს მსუბუქი ავტომობილებისა და დაფასოებული სამკურნალო საშუალებების ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლები (ჯამურად 9,0 პროცენტული პუნქტი ექსპორტის ზრდაში). ასევე მნიშვნელოვნად გაზრდილია რეზინის პნევმატური სალტეებისა და ორთოპედიული სამარჯვების ექსპორტი. თუმცა შემცირდა ფეროშენადნობების, ყურძნის ნატურალური ღვინოების, სპირტიანი სასმელების და სიგარეტების ექსპორტი. წინა წელთან შედარებით სასაქონლო ჯგუფების მიხედვით ექსპორტი კიდევ უფრო ნაკლებად დივერსიფიცირებულია. საექსპორტო საქონლის ნაკლებად დივერსიფიცირების ძირითად მიზეზს წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ სახელმწიფოში კაპიტალდაბანდებები და ინვესტიციები ძირითადად ხორციელდება არასაექსპორტო დარგებში. იმისათვის, რომ საექსპორტო საქონლის დინამიკა გაიზარდოს, როგორც წესი, მხოლოდ შიდა დანაზოგი არაა საკმარისი, ამიტომ, აუცილებელია მოზიდული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენება საექსპორტო მიმართულების დარგების განსავითარებლად.

საქართველოს საერთაშორისო ეკონომიკურ სივრცეში ინტეგრაციისათვის საჭიროა სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებთან ურთიერთობების გაღრმავება. მნიშვნელოვანია ორმხრივი, რეგიონალური და მრავალმხრივი სავაჭრო ურთიერთობების, ასევე პრეფერენციული და თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმების განვითარება.

საქართველოში არსებული უარყოფითი სავაჭრო ბალანსის დასაძლევად და ექსპორტის წასახალისებლად საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთ ძირითად პრინციპს წარმოადგენს ლიბერალური სავაჭრო პოლიტიკა.

საქართველოს ხელისუფლების მიერ განხორციელებულ იქნა, როგორც სატარიფო პოლიტიკა, ასევე ტექნიკური რეგულირების სფეროს რეფორმა, რის შემდეგაც საქართველოს დღეისთვის გააჩნია ერთ-ერთი ყველაზე თვალშისაცემი ლიბერალური რეჟიმის საგარე სავაჭრო პოლიტიკა, რომელიც თავისი არსით გულისხმობს გამარტივებული საგარეო ვაჭრობის რეჟიმსა და საბაჟო პროცედურებს, დაბალ საიმპორტო ტარიფებსა და მინიმალურ არასატარიფო რეგულირებას.

სატარიფო პოლიტიკა იმპორტზე

საქართველოს, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე ლიბერალური და კონკურენტული სავაჭრო რეჟიმი აქვს დამყარებული. საკანონმდებლო ცვლილებების შესაბამისად, 2006 წლის 1 სექტემბრიდან საიმპორტო ტარიფების 16 სატარიფო განაკვეთი შემცირდა 3 განაკვეთამდე (0, 5 და 12%). გაუქმდა საიმპორტო ტარიფები პროდუქციის დაახლოებით 85%-ზე. აღარ არსებობს სეზონური ტარიფები. იმპორტირებულ საქონელზე ტარიფი დადგენილია საქართველოს საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად.

სატარიფო პოლიტიკა ექსპორტზე

საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად ექსპორტი ან რეექსპორტი საქართველოდან გათავისუფლებულია საბაჟო გადასახადებისგან. გამომდინარე იქედან, რომ 1997 წლის 1 სექტემბრიდან საქართველო იყენებს საქონლის დამატებითი ღირებულებით დაბეგვრას დანიშნულების ქვეყნის პრინციპით, საქართველოდან ექსპორტი დღე-ით არ იბეგრება.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად, დამატებული ღირებულების გადასახადის და სააქციო გადასახადის განაკვეთები, ადგილობრივ და იმპორტირებულ პროდუქციაზე თანაბარია.

ლიცენზიები და ნებართვები

ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ საქართველოს კანონის შესაბამისად, საგარეო ვაჭრობის მიმართულებით, ვაჭრობაში არ არის გათვალისწინებული რაიმე არასატარიფო შეზღუდვები (ლიცენზირება, კვოტირება, აკრძალვები და სხვა) გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია ჯანმრთელობისთვის, უსაფრთხოებისა და გარემოს დაცვისთვის. კერძოდ შეიძლება გაიცეს შემდეგი დამატებითი სახის ლიცენზიები და ნებართვები:

- ფიტოსანიტარულ და ვეტერინარულ კონტროლს დაქვემდებარებული პროდუქციის იმპორტის ნებართვა (საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს - სურსათის უვნებლობის სამსახური);
- დაკვირვების ელექტრონული საშუალებების ექსპორტ-იმპორტის ლიცენზია (შინაგან საქმეთა სამინისტრო);
- შეზღუდულად ბრუნვადი მასალების იმპორტის, ექსპორტის, რეექსპორტის ან ტრანზიტის ნებართვა (გარემოს ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო);

- ბირთვული, რადიაციული ობიექტების, ბირთვული მასალების, რადიექტიული ნივთიერებების, რადიექტიული ნარჩენების, მინერალების (წიაღისეულის) ექსპორტის, იმპორტის ან ტრანზიტის ნებართვა (ენერგეტიკის სამინისტრო);
 - იარაღისა და საბრძოლო მასალების ექსპორტის, იმპორტის, რეექსპორტის, ტრანზიტის ნებართვა (თავდაცვის სამინისტრო);
 - ორმაგი დანიშნულების პროდუქციის ექსპორტის, იმპორტის, რეექსპორტის ან ტრანზიტის ნებართვა (სსიპ შემოსავლების სამსახური);
 - სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული სამკურნალო საშუალებების იმპორტის ან ექსპორტის ნებართვა (საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო);
 - არაიოდირებული მარილის იმპორტის ნებართვა (სსიპ შემოსავლების სამსახური)
 - „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობების, მათი ნაწილებისა და დერივატივების ექსპორტის, იმპორტის, რეექსპორტისა და ზღვიდან ინტროდუქციის ნებართვა (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო.
- აკრძალულია კულტურულ ფასეულობათა საქართველოდან ექსპორტი - კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს მიერ განსაზღვრული კანონის შესაბამისად.

საგარეო ვაჭრობის ხელშეწყობა საქართველოში

ზოგადად, საგარეო ვაჭრობას ქვეყნისთვის მაშინ აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა, როდესაც მას დადებითი სალდო აქვს, ანუ ექსპორტი მეტი რაოდენობით გამოისახება ღირებულებაში, ვიდრე იმპორტი. შესაბამისად, ყველა ქვეყანა, საქართველოს ჩათვლით, ცდილობს ექსპორტის სტიმულირებას. ექსპორტის ხელშეწყობისთვის ქვეყნები ატარებენ მნიშვნელოვან ღონისძიებებს.

ექსპორტის მნიშვნელობას და მის მომგებიანობას იმპორტზე, განსაზღვრავს საექსპორტო პროდუქციის ნომენკლატურა. მნიშვნელოვანია რამდენად მრავალფეროვანი ასორტიმენტი გვაქვს, ანუ ეს არის ერთგვარი ინდიკატორი ქვეყნის შესაძლებლობების, ინდიკატორი იმისა

აქვს თუ არა გეგმაზომიერი პოტენციალი ამა თუ იმ ქვეყანას აწარმოოს და შემგომ ამისა გაიტანოს საზღვრებს გარეთ დივერსიფიცირებული საქონელი. ან/და განსაზღვრავს იმას თუ რა სახის კონკრეტულ დარგებზეა ორიენტირებული ქვეყანაში არსებული საექსპორტო პოტენციალი.

ბოლო წლების განმავლობაში, საქართველოს საექსპორტო პროდუქციის სტატისტიკას თუ დავაკვირდებით, შევამჩნევთ, რომ ექსპორტი მიმდინარეობს დივერსიფიცირებულად, ანუ მეწარმეები სხვადასხვა მიმართულებიდან ცდილობენ თავისი პროდუქტებისთვის ახალი ნიშების დამკვიდრებას სხვადასხვა ბაზრებზე.

აღსანიშნავია და მისასაღმებელია ის ფაქტი, რომ ექსპორტირებული საქონლის დივერსიფიკაციისკენ სწრაფვა მნიშვნელოვანი და ნაკლებად სარისკოა ქვეყნის ეკონომიკისათვის, რადგანაც ერთ კონკრეტულ დარგზე დამოკიდებულება ყოველთვის მაღალი რისკის შემცველია როგორც ხანმოკლე, ასევე გრძელვადიან პერსპექტივაში. და ეს ხდება განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც პროდუქციის წარმოების უალტერნატივო წყაროებად მიჩნეული ამოწურვადი ბუნებრივი რესურსები.

ექსპორტის სტიმულირების ღონისძიებები

განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკისათვის ზრდის ერთ-ერთ ძირითად ტენდენციად შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ექსპორტის ზრდა. ვინაიდან, ეს ქმნის იმ სასათბურე პირობებს, რომლის მეშვეობითაც, დაძლეული იქნება ადგილობრივი ბაზრის შეზღუდული შესაძლებლობები და ამაღლდება მისი პროდუქტიულობა. მოცემული მიზნის მისაღწევად ქვეყნები, განვითარებადიც და განვითარებულნიც, მიმართავენ ექსპორტის სტიმულირების სხვადასხვა პროგრამას.

ექსპორტის სტიმულირება, ეკონომიკურ პოლიტიკაში შეიძლება ფართო გაგებით ნაგულისხმევი იყოს ნებისმიერი პოლიტიკა, რომელიც ექსპორტის საბოლოო შედეგზეა ორიენტირი. საგარეო ვაჭრობის ხელშესაწყობად გატარებულ ღონისძიებათაგან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მაგალითია ექსპორტის სუბსიდირება.

ექსპორტის წახალისების ნაწილია სუბსიდირების პოლიტიკა, რომელიც მოიცავს:

- *ექსპორტისთვის საჭირო იმპორტული წარმოების გადასახადების უკან*

დაბრუნებას;

- საექსპორტო პროდუქტების საგადასახადო სტიმულირებას;
- პირდაპირი ფინანსური დახმარებების გაცემას იმ კომპანიებისთვის, რომლებიც ექსპორტს ახორციელებენ.

ექსპორტის წამახალისებელ სუბსიდირებად შეიძლება მივიჩნიოთ შესაბამისი გრანტები შემდეგი მიმართულებებით:

- ▣ მარკეტინგული ვიზიტები;
- ▣ კომუნიკაციები და რეკლამები;
- ▣ სავაჭრო მისიები.

სუბსიდირების პოლიტიკის ეფექტურობაზე გაკეთებული კვლევები არც თუ ისე დამაკმაყოფილებელ შედეგებზე მეტყველებენ. ისინი ადასტურებენ, რომ გატარებული ღონისძიებები, საბოლოო ჯამში, ძირითად შემთხვევებში, არის არაეფექტური. ქვეყნის მთავრობები სუბსიდიით გაწეული დანახარჯებით, რომლებიც საბოლოოდ შესაბამისი შედეგის მომტანნი შესაძლებელია ვერ აღმოჩნდნენ და უფრო უარესიც, ადვილი შესაძლებელია, რომ ამ გზით ექსპორტიორების ერთგვარი მოდუნება და ინერტულობა გამოიწვიოს. არსებობს ამის ლოგიკური ფსიქოლოგიური ახსნა, მათ მოცემულ სიტუაციაში იმედი აქვთ შესაბამისი დამხმარე წყაროების და ნაკლებად არიან ორიენტირებულნი ძირითად საქმეზე.

ექსპორტის ხელშემწყობი სუბსიდიების გარდა არსებობს სხვა, უფრო მეტად გამართლებული საშუალებები, მაგალითისთვის როგორცაა ექსპორტის წამახალისებელი ორგანიზაციები (ეწო- EPO). მსგავსი ტიპის ორგანიზაციების ძირითად მიზანს წარმოადგენს საინფორმაციო ვაკუუმიდან პოტენციური ექსპორტიორების გამოთავისუფლება. ასევე აღსანიშნავია სარეკომენდაციო ხასიათის ღია ტიპის კონფერენციები და საპროცედურო მომსახურებები.

როგორებიცაა:

- ▣ დახმარება მარკეტინგში, შეფუთვაში და ა.შ;
- ▣ სტანდარტების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება;
- ▣ იურიდიული დახმარება;
- ▣ დაფინანსების მოპოვებაში დახმარება;
- ▣ გამოფენებში, სავაჭრო მისიებში დახმარება და ა.შ.

ექსპორტის წამახალისებელმა ორგანიზაციებმა პრაქტიკულობის კუთხით საკმაოდ დადებითი ზეგავლენა მოახდინეს ექსპორტით დაინტერესებულ ქვეყანებში. საქართველოს შემთხვევაში, ექსპორტის შესახებ ინფორმაციას იძლევა მეწარმეობის განვითარების სააგენტოს პორტალი „ივაჭრე საქართველოში“ („Trade with Georgia“). თუმცა, ეს პორტალი ინფორმაციას საქართველოდან ექსპორტის შესაძლებლობებისა და კომპანიების შესახებ აწვდის მხოლოდ უცხოელ პარტნიორებს. ჩემი ღრმა რწმენით, უფრო სასარგებლო იქნებოდა უცხოური ბაზრების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება ადგილობრივი მწარმოებლებისთვის. „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია 2020“-ის მიხედვით, საქართველოს მიერ ექსპორტის სტიმულირების მიზნით განსახორციელებელ ღონისძიებებს შორის საექსპორტო ბაზრების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება პრიორიტეტული საკითხია.

ფინანსური სტიმულირების მექანიზმების მიზანია ექსპორტთან დაკავშირებული ფინანსური სირთულეების დაფინანსება: მაგალითად, ექსპორტის დაკრედიტება ან/და ექსპორტთან დაკავშირებული საქმიანობის დაზღვევა. მსგავსი ტიპის ღონისძიებები ფართოდ გავრცელებულია ლათინური ამერიკის ქვეყნებში, სადაც ხდება როგორც ძირითადი ისე საბრუნავი საშუალებების დაფინანსება.

საკმაოდ პოპულარულია აგრეთვე ფაქტორინგის სერვისი ექსპორტიორებისთვის ლიკვიდობის პრობლემის შესამსუბუქებლად. სწორედ ამ მიდგომას იყენებს საქართველოში მეწარმეობის განვითარების სააგენტოს პროგრამა „აწარმოე საქართველოში“, რომლის მიზანია: „კერძო სექტორის განვითარება და ექსპორტის ხელშეწყობა“. სააგენტო იყენებს ფინანსურ

ინსტრუმენტებს ზოგადად მეწარმეობის ხელშესაწყობად.

სავაჭრო ბარიერების მოხსნა

ექსპორტის სტიმულირების ერთ-ერთი მთავარი საშუალებაა სავაჭრო ბარიერების შემსუბუქება ანდაც მათი სრული გაუქმება შესაბამისი მიზანშეწონილობით. განვითარებადი, დაბალშემოსავლიანი და გარდამავალი ეკონომიკის სტატუსის მქონე ქვეყნები ხშირად აპელირებენ იმაზე, რომ ევროკავშირის პროტექციონისტული პოლიტიკა სოფლის მეურნეობაში ხელს უშლის მათი ექსპორტის ზრდას. თუმცა, სინამდვილეში, განვითარებადი ქვეყნებისთვის მთავარი ხელისშემშლელი არის არა სავაჭრო ბარიერები, არამედ მათი არასაკმარისი უნარი დაიცვან სტანდარტები და პროდუქციის ხარისხი.

ექსპორტის სტიმულირების პოლიტიკა შესაბამისობაში უნდა იყოს საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესებასთან, რომელიც, რასაკვირველია, მიიღწევა ფინანსური სისტემის გაუმჯობესებითა (გრძელვადიანი დაფინანსების არხების გაჩენა) და საგადასახადო და საბაჟო საქმიანობის გამარტივებით. როგორც იკვეთება, ექსპორტის სტიმულირების პოლიტიკა არ არის ერთი ან ორი მარტივი ინსტრუმენტის სინქრონი, არამედ ინსტრუმენტების მთელი კომპლექტია.

ექსპორტის სუბსიდირების პოლიტიკის გარდა საქართველო მეტ-ნაკლები მასშტაბით უკვე იყენებს ექსპორტის ხელშეწყობის თითქმის ყველა სახის ინსტრუმენტს. ის ინსტრუმენტები, რომლებსაც შედარებით მეტი ეფექტიანობა ახასიათებს ექსპორტის ხელშეწყობის კუთხით „სტრატეგია 2020“-ის მიერ გამოცხადებულია პრიორიტეტად. ესენია:

- სავაჭრო ბარიერების მოხსნა;
- საერთო საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესება (მაგალითად, სატრანსპორტო და ლოგისტიკური ქსელის გაუმჯობესება)
- საექსპორტო ბაზრების შესახებ ინფორმაციის სისტემატიური მიწოდება.

2004-2019 წლებში საქართველოს ექსპორტი დაახლოებით 5,5-ჯერ გაიზარდა. მიუხედავად ასეთი მასშტაბური ზრდისა, ექსპორტის დივერსიფიკაცია დაბალია, როგორც საექსპორტო ქვეყნების, ასევე, საექსპორტო პროდუქტის მიხედვით. ბოლო წლების განმავლობაში ქართულმა პროდუქტმა ახალ ბაზრებზე დაიმკვიდრა ადგილი. მნიშვნელოვნად გაიზარდა საქართველოდან მომსახურების ექსპორტი. 2010-2020 წლებში საქართველოს მთავარ

საექსპორტო პროდუქტს შეადგენდა: ავტომობილები (ძირითადად რეექსპორტი), ფეროშენადნობები, სპილენძის მადნები, მინერალური წყლები, სასუქები და ზოგიერთი აგრარული პროდუქტი.

2.2 მსოფლიო გამოცდილებისა და აპრობირებული საშემსრულებლო მექანიზმების ტენდენციების განსაზღვრა

ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია (ვმო)

საგარეო ეკონომიკურ პოლიტიკას შეუძლია დიდი წვლილი შეიტანოს გარე ეკონომიკური მიზნების მიღწევაში, როგორებიცაა: თავისუფლება, უსაფრთხოება, სამართლიანობა. დასახული ეკონომიკური კურსის განსახორციელებლად საგარეო ეკონომიკური პოლიტიკის გამტარებლებს მნიშვნელოვანი ეკონომიკური და არაეკონომიკური ინსტრუმენტები გააჩნიათ. აქ მოიაზრება ვმო-ს ხელშეკრულებითა და DCFTA შეთანხმებით განსაზღვრული მოქმედების პირობები, რომელშიც ეკონომიკური სუბიექტები თავიანთ საგარეო ეკონომიკურ საქმიანობას ახორციელებენ.

1996 წელს მიღებული რეფორმა საერთაშორისო გავლენის და გადაწყვეტილებათა გამტარებლებთან ურთიერთობის ახალ წესრიგს ითვალისწინებდა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ამ შემთხვევაში იყო კომპეტენციის ამაღლება და სხვა ორგანიზაციებთან მიმართებით ახალი ფუნქციების გამოჯვნა. (17)

ვმო-ში გაწევრიანების შემდეგ საქართველოში ჩამოყალიბებული საგარეო სავაჭრო პოლიტიკა მოიცავს, როგორც საბაჟო პოლიტიკას და ადმინისტრირებას, ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის უფლებას, სავაჭრო ურთიერთობების გაჯანსაღების ღონისძიებებს (უსაფრთხოება, ანტიდემპინგური და საკომპენსაციო გადასახადებთან დაკავშირებული პროცედურები), ასევე იმ პოლიტიკისა და პრაქტიკის შემუშავებასა და განხორციელებას, რომელიც გავლენას ახდენს საქონლით და მომსახურებით ვაჭრობის სფეროებზე. საქართველოს ვმო-ში გაწევრიანება ეფუძნებოდა მნიშვნელოვან მიზნებს, თუმცა, რასაკვირველია, ჰარმონიული სავაჭრო პოლიტიკის ჩამოსაყალიბებლად საჭიროა აღებულ სამუშაოთა დასრულება, რადგან ვმო-ში

საქართველოს მიღება არ წარმოადგენს საბოლოო პუნქტს, ეს არის უბრალოდ პირველი საფეხურები ეფექტიანი სავაჭრო პოლიტიკის ჩამოყალიბებისაკენ მიმავალ ბილიკზე.

ერთ-ერთი პროგრესული საფეხურია ახალი საბაჟო კოდექსის შექმნა, თუმცა ამასთან ერთად აუცილებელია დიდი ყურადღება დაეთმოს საქმიანობებს ეკონომიკის სფეროში, კერძოდ კი ინვესტიციების მოზიდვასა და ექსპორტის ხელშეწყობის საკითხს. ლიბერალურ სავაჭრო პოლიტიკას ბევრი დადებითი თვისება აქვს, მაგრამ აუცილებელია მწარმოებლებმა ნათლად დაინახონ ამ უკანასკნელის დადებითი შედეგი. რეფორმირების პროცესში საერთაშორისო სტანდარტებთან ჰარმონიზაცია მოითხოვს მეტ ყურადღებას კერძო სექტორის მიმართ.

ვმო-სთან გაერთიანების პროცესში მნიშვნელოვანი იყო იმ ვალდებულებების შესრულება რასაც ხელშეკრულება ითვალისწინებდა, მოხდა კონკრეტული ვალდებულებების აღება სხვადასხვა მიმართულებით. დაწესდა სხვადასხვა ტარიფი, რომელიც ითვალისწინებდა სხვა პროდუქტებთან ერთად ძირითადად სოფლის მეურნეობის პროდუქტებზე ტარიფებს (ალკოჰოლი, წვენები, გადამამუშავებელი მრეწველობის წარმოება, თამბაქო და ა.შ.), აგრეთვე ზოგიერთ სამრეწველო პროდუქტზე (სამშენებლო მასალები, მსუბუქი მრეწველობის წარმოება და ა.შ.).

გარდამავალი პერიოდის მანძილზე შემცირდა გარკვეული ტიპის საქონლის მიმოქცევა, ზოგიერთ საქონელზე მოხდა ტარიფების ჰარმონიზაცია (თევზი, ნავთობი, ქიმიური პროდუქტები და სხვა.) აღნიშნული ინიციატივა მოიცავდა პროდუქციის ფართო სპექტრის იმპორტის ღირებულების შემცირებას რომელიც ითვალისწინებდა ქართველი მეწარმეებისა და გადამხდელების ინტერესებს. ეს სპექტრი ასევე მოიცავს საინფორმაციო ტექნოლოგიებს, ფარმაცევტულ წარმოებას, დანადგარებს და ა.შ. აღნიშნული საქონლის საბაჟო გადასახადების შემცირება მიმართული იყო კომპონენტებისა და აღჭურვილობის ხელმისაწვდომობაზე რათა წახალისებულიყო ადგილობრივი წარმოება.

საქართველომ აღნიშნულთან ერთად გამოწვევების სახით გამოჰყო კონკრეტული ადგილობრივი სექტორები (მზესუმზირის ზეთის მწარმოებლები, ფარმაცევტული სექტორი და სხვა) მათი დაცვის მიზნით, 2002 წელს საქართველომ მიიღო კანონი „საბაჟო ტარიფების შესახებ“, ამით დაკისრებული ვალდებულებები შესრულებული იქნა და საქართველოს სატარიფო სისტემა ლიბერალური დარჩა სხვა ქვეყნებთან მიმართ, ვმო-ს მონაცემებით

საქართველოს ტარიფები სხვა ქვეყნის ტარიფებთან შედარებით დაბალია.

მომსახურებით ვაჭრობის სპეციფიკური შეზღუდვების ჩამონათვალი ითვალისწინებს ადგილობრივ და უცხოელი მიმწოდებლების შეზღუდვებს და მოიცავს შემდეგს:

- ჰორიზონტალური შეზღუდვა - მომსახურების ყველა სექტორისთვის;
- ვერტიკალური შეზღუდვა - გამონაკლისი სექტორებისთვის.

მომსახურების სექტორში საქართველოში ვაჭრობის რეგულირება ლიბერალურია ანუ უცხოელ პროვაიდერებს ადგილობრივთან შედარებით უმნიშვნელო შეზღუდვები აქვთ, რომლებიც გამოიხატება საბანკო დაფინანსების საკითხში, დაზღვევასა და მშენებლობაში.

საქართველოს საგარეო სავაჭრო პოლიტიკა ეფუძნება ვმო-ს ეგიდით გაფორმებულ მნიშვნელოვან შეთანხმებას, რომელიც მოიცავს ბევრ სხვადასხვა სფეროს. მათ შორის:

- სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებით ურუგვას რაუნდის შედეგები მოიცავს საქართველოს ისეთ ვალდებულებებს, როგორცაა არასატარიფო ბარიერების შეცვლა ტარიფებით, ბმული ტარიფის დაწესება, ექსპორტის სუბსიდირების შემცირება და აღმოფხვრა. ყველა აღნიშნული ვალდებულება საქართველომ უკვე შეასრულა;
- სანიტარული და ფიტოსანიტარული ღონისძიებების შეთანხმება მოიცავს სანიტარულ და ფიტოსანიტარულ ღონისძიებებს, კერძოდ საკვები პროდუქტების უსაფრთხოების, ცხოველებისა და მცენარეების შემოწმების წესებს. შეთანხმების ძირითდი მოთხოვნებია შეზღუდვების შესაბამისობა რისკის დონესთან და მათი შემოღების შესახებ წინასწარი შეტყობინება;
- საფეიქრო და ტანაცმლის წარმოების პროცესში საქართველო მოხსნიდა რაოდენობრივ შეზღუდვებს, რაც წინა პერიოდში მოქმედებდა;
- ვაჭრობაზე მოქმედი ტექნიკური ბარიერების შეთანხმების თანახმად, პროდუქციის სავალდებულო სტანდარტები არ უნდა უქმნიდნენ დაბრკოლებას საერთაშორისო ვაჭრობას;
- ვაჭრობასთან დაკავშირებული საინვესტიციო ზომების შეთანხმება, რომელიც არეგულირებს ინვესტორთათვის წაყენებულ პირობებს. ქვეყანას უკრძალავს ისეთი ზომების გატარებას, როგორცაა ვალუტის გაცვლაზე შეზღუდვები, წარმოებისთვის ადგილობრივი ნედლეულის სავალდებულო შესყიდვების დაწესება და ა.შ;
- ანტიდემპინგის შესახებ შეთანხმება, სადაც განსახდვრულია დემპინგი და ზარალი.

შეთანხმება მოიცავს დემპინგის მოცულობის გამოთვლის პროცედურებს, ანტიდემპინგური ზომების განხორციელების წესებსა და ხანგრძლივობას, დავების გადაწყვეტის მექანიზმებს;

- საბაჟო შეფასების შესახებ შეთანხმება მოითხოვს საბაჟო ღირებულების განსაზღვრას საერთაშორისოდ აღიარებული მეთოდების გამოყენებით;

- გადაზიდვამდე ინსპექტირების შესახებ შეთანხმება არეგულირებს საქონლის მიწოდებასთან დაკავშირებულ დეტალებს. განსაკუთრებით საქონლის ფასის, ხარისხისა და რაოდენობის კონტროლის ორგანიზებას გამომგზავნი ქვეყნის ტერიტორიაზე;

- საქონლის წარმოშობის წესების შეთანხმების მიზანია საქონლის წარმოშობასთან დაკავშირებული წესების ჰარმონიზაცია და უზრუნველყოფა, რომ ამგვარმა წესებმა დაბრკოლება არ შეუქმნას ვაჭრობას;

- იმპორტის ლიცენზირების შესახებ შეთანხმებია ქვეყნებისგან მოითხოვს იმპორტის ლიცენზირების შესახებ საკმარისი ინფორმაციის გამოქვეყნებას, პროცედურის სიმარტივესა და დაუსაბუთებელი უარის გასაჩივრების შესაძლებლობას, რათ ხელი არ შეეშალოს ვაჭრობას;

- სუბსიდიებისა და საკომპენსაციო ზომების შეთანხმება გამოიყენება სამრეწველო საქონლის მიმართ და სუბსიდიებს ყოფს დასაშვებ და აკრძალულ სუბსიდიებად. ეს შეთანხმება ქვეყნებს ანიჭებს უფლებას დააწესონ საკომპენსაციო გადასახადი სუბსიდიირებულ იმპორტზე;

- დაცვითი ზომების გამოყენება ადგილობრივი წარმოების დაცვისთვის საქონლის იმპორტის გაუთვალისწინებელი მკვეთრი ზრდის შემთხვევაში, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ადგილობრივი წარმოებისთვის მნიშვნელოვანი ზარალის მიყენება;

- მომსახურებით ვაჭრობის (GATS) შესახებ გენერალური შეთანხმება მოიცავს მომსახურებით ვაჭრობის ძირითად წესებს;

- ვაჭრობასთან დაკავშირებული ინტელექტუალური საკუთრების უფლებები (TRIPS) შესახებ შეთანხმებაში მოცემულია ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის მინიმალური სტანდარტები და მათი განხორციელების პროცედურა. შეთანხმება მოიცავს ინტელექტუალური დაცვის ისეთ უფლებებს, როგორც არის პატენტები, საავტორო უფლებები, სავაჭრო ნიშები, გეოგრაფიული დასახელების გამოყენება და ა.შ;

- დავების გადაწყვეტის შეთანხმება უზრუნველყოფს დავების მოგვარების ერთიან სისტემას;

- სავაჭრო პოლიტიკის განხილვის მექანიზმის შეთანხმება ითვალისწინებს ეროვნული სავაჭრო პოლიტიკის გამჭვირვალობის და ვმო-ს მოთხოვნათა შესრულების კონტროლის მიზნითწვევრი ქვეყნების სავაჭრო პოლიტიკის საშუალოვადიანი განხილვის მექანიზმს;
- სამოქალაქო ავიაციის შესახებ შეთანხმება აუქმებს საიმპორტო გადასახადს სამოქალაქო სახის თვითმფრინავებზე, აგრეთვე მათ ნაწილებსა და სხვა შემადგენელ ელემენტებზე;
- შეთანხმება სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ მოიცავს სახელმწიფო ორგანოების მიერ განხორციელებულ შესყიდვებს. შეთანხმება მოითხოვს სახელმწიფო ორგანოების მიერ ტენდერების გამოცხადებას, რაც ყველა მომწოდებელს სამართლიან და თანაბარ პირობებს შეუქმნის.

მიუხედავად იმისა რომ საქართველო ვმო-ს წევრი 2000 წელს გახდა საბაჟო ტარიფებთან მიმართებით ვალდებულებების შესრულება მხოლოდ 2003 წელს დაიწყო, ეს ნაბიჯი მინიშნებდა ვალდებულებების დამორჩილებასა და ქართული ტარიფების ჰარმონიზაციას სავალდებულო ტარიფებთან, რაც ჩადებული იყო ვმო-ს შეთანხმებაში. აღნიშნული ქმედებით მოხდა რამდენიმე სავაჭრო რეჟიმის განხორციელება:

- თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი (C.I.S ქვეყნებთან);
- პრეფერენციული რეჟიმი (მოიცავს მოცემულ ქვეყნებში საქართველოდან ექსპორტის შეღავათების შესაძლებლობას);
- საბაჟო ტარიფების შემოღების შემდეგ საქართველოში გაუქმდა 22 საბაჟო გადასახადი და მისი ადგილი დაიკავა სამმა, რომელიც დღესაც უცვლელად რჩება. (0, 5% და 12%).

საქართველოსა და სხვა მსგავსი ღარიბი ქვეყნებისგან ვმო-ს ქვეყნებში განხორციელებული პროდუქციის ექსპორტი მთლიან ექსპორტთან შედარებით უმნიშვნელოა, შესაბამისად იმპორტიორი ქვეყნები ითვალისწინებენ ამ მდგომარეობას.

საქართველოს აქვს შეღავათები ვმო-ს და ევროკავშირის ქვეყნებში ექსპორტის განხორციელების დროს. ასეთი ნაბიჯი განვითარების ტენდენციის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის. საქართველოს აქვს ვმო-ს შეთანხმების შესაბამისად ნაკისრებული ვალდებულებების დაცვა, რაც პირნათლად სრულდება არამარტო საქართველოს მთავრობის მხრიდან, არამედ საერთაშორისო კომპანიებისგანაც, რომლებიც საქართველოში ფუნქციონირებენ.

ვმო-ს მოთხოვნებით ასევე გათვალისწინებულია გამონაკლისი პროდუქტების დაბეგვრა, როგორებიცაა ალკოჰოლური პროდუქტები, თამბაქოს ნაწარმი, ნავთობპროდუქტები და მსუბუქი მანქანები, საქართველოს შემთხვევაში აღნიშნულ პროდუქტებზე ასევე დაწესებულია აქციზის გადასახადი, რაც კონკრეტულ შემთხვევაში კონკრეტული პროცენტით განისაზღვრება. დღე და აქციზი შეთანხმების შესაბამისად იმპორტის მსგავსია და გამოიყენება დისკრიმინაციული მიდგომის გარეშე. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს ალკოჰოლურ სასმელებთან მიმართებით გამონაკლისი აქვს, ეს არის ღვინო, ყურძნისეული წარმოშობის ღვინოზე საქართველოში აქციზი არ არის დაწესებული, ღვინო არის წახალისებული პროდუქტი, ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე, რათა ხელი შეეწყოს ეროვნული მეურნეობის წახალისებას, მისთვის გადასახადები საგრძნობლად შემსუბუქებულია რაც ერთგვარად ქმნის იმის სასათბურე პირობებს, რომ მოხდეს მისი საექსპორტო რაოდენობის გაზრდა.

საქართველოსა და ევროკავშირის შორის გაფორმებული ხელშეკრულება (DCFTA)

საქართველომ ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი შეთანხმების განხორციელება დაიწყო 2009 წელს. საქართველოს ხელისუფლებამ ევროკავშირისგან მიიღო სხვადასხვა ტიპის რეკომენდაციები ახალი რეფორმების შესახებ. რეკომენდაციების გათვალისწინებით გამოიყო ოთხი პრიორიტეტული სფერო:

- ტექნიკური ბარიერები ვაჭრობაში
- სანიტარული და ფიტოსანიტარული ღონისძიებები (სურსათის უვნებლობა)
- ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა
- კონკურენცია

რეკომენდაციის მიხედვით შემუშავებულ იქნა კონკრეტული სამოქმედო გეგმა. DCFTA მოლაპარაკების პროცესი განახლდა 2011 წელს ხოლო დასრულდა 2013 წელს. 2014 წელს ხელი მოეწერა შეთანხმებას, ხოლო შეთანხმების რატიფიცირება საქართველოს პარლამენტმა 2016 წელს მოახდინა.

DCFTA მნიშვნელოვან საკანონმდებლო ჰარმონიზაციას და სხვადასხვა სფეროებში

არსებული პრაქტიკის ევროკავშირის სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანას გულისხმობს. ევროკავშირი საქართველოსგან მოითხოვს, რომ მან ახალი კანონმდებლობა და მარეგულირებელი წესები მიიღოს, საქართველოში წარმოებული პროდუქციის ხარისხის ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოების მიზნით, რაც ამ პროდუქციის ევროკავშირის ბაზარზე შესვლას გააიოლებს. ამგვარი შეთანხმების დადება ნიშნავს, რომ პარტნიორი ქვეყანა გაიზიარებს და ევროკავშირის კანონმდებლობის დიდ ნაწილს.

შეთანხმების მეოთხე კარი განიხილავს კონკრეტულად ვაჭრობას და ვაჭრობასთან დაკავშირებულ საკითხებს.

შეთანხმება არეგულირებს საქონლით ორმხრივი ვაჭრობის პირობებისა და საბაჟო გადასახადების ლიბერალიზაციას. შეთანხმების მიხედვით, არცერთ მხარეს არ აქვს უფლება დააწესოს ან შეინარჩუნოს ექვივალენტური გადასახადი საქონლის ექსპორტზე, ხოლო იმპორტს აქვს განსაზღვრული კონკრეტული გადასახადები:

პუნქტი 1. შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ ევროკავშირში წარმოებულ საქონელზე გადასახადები გაუქმდება.

პუნქტი 2. შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ საქართველოში წარმოშობილი საქონლის ევროკავშირში იმპორტზე საბაჟო გადასახადი გაუქმდება (გარდა ნივრისა, რომელზეც გადასახადი უქმდება კვოტის ფარგლებში)

საქართველოდან ევროკავშირში იმპორტირებული პროდუქტის ნაწილისთვის განსაზღვრულია შემდეგი ღონისძიებები:

პუნქტი 3. ევროკავშირში შესვლის ფასი - რაც ითვალისწინებს იმპორტის გადასახადს საქართველოდან შესულ პროდუქციაზე, იმ შემთხვევაში თუ საქართველოში წარმოშობილი პროდუქტის საინვოისო ფასი ნაკლებია ევროკავშირის მიერ დადგენილ ფიქსირებულ ფასზე, იმპორტიორი გადაიხდის სხვაობას საინვოისო და ფიქსირებულ ფასს შორის, ხოლო თუ თანაბარი ან მაღალი იქნება, იმპორტიორი თავისუფლდება შესვლის ფასის გადასახადისგან.

გაყალბების მექანიზმი - სოფლის მეურნეობის პროდუქცია (ნომეკლატურის 3%) ექვემდებარება გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმს. მექანიზმი გულისხმობს, როდესაც, კალენდარული წლის დასაწყისიდან გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმს დაქვემდებარებული ერთი ან მეტი რაოდენობის პროდუქტის იმპორტი მიაღწევს

ფიქსირებული რაოდენობის 70%-ს, ევროკავშირი შეატყობინებს საქართველოს კონკრეტული პროდუქტის იმპორტის მოცულობის შესახებ. საქართველოს შეუძლია წარუდგინოს ევროკავშირს არგუმენტები (მაგ. წარმოების მოცულობის გაზრდის, უხვმოსავლიანობის და ა.შ) დასაბუთება იმპორტის შესაძლო გადაჭარბების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში საქართველოს შეუძლია განახორციელოს მექანიზმით გათვალისწინებულ რაოდენობაზე მეტი ოდენობის პროდუქციის იმპორტი ევროკავშირში საბაჟო გადასახადის გარეშე.

სატარიფო კვოტა - საბაჟო გადასახადების ლიბერალიზაცია ფიქსირებული რაოდენობის ფარგლებში დაწესებულია მხოლოდ ნიორზე 220 ტონის ოდენობით. აღნიშნული რაოდენობის ფარგლებში კალენდარული წლის განმავლობაში საქართველოში წარმოშობილი ნივრის იმპორტი ევროკავშირში განხორციელდება საბაჟო გადასახადის გადახდის გარეშე.

საქონლის წარმოშობის წესები

საქონლის წარმოშობა არის საქონლის ეკონომიკური ეროვნება საერთაშორისო ვაჭრობის დროს. წარმოშობის წესები ორი ტიპისაა:

- პრეფერენციული;
- არაპრეფერენციული.

არაპრეფერენციული წარმოშობის წესები გამოიყენება შემდეგი მიზნებისთვის:

- უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმი;
- ანტიდემპინგური და საკომპენსაციო ტარიფები;
- დაცვითი ღონისძიებები;
- რაოდენობრივი და სატარიფო კვოტები;
- წარმოშობის მარკირება და სავაჭრო სტატისტიკა.

არაპრეფერენციული წარმოშობის წესები რეგულირდება ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციასთან 1994 წლის გენერალური შეთანხმებით ტარიფებისა და ვაჭრობის შესახებ და საბაჟო პროცედურების გამარტივებისა და ჰარმონიზაციის შესახებ კიოტოს 1974 წლის კონვენციის დანართით.

პრეფერენციის წარმოშობის წესები ემსახურება საქონლის იმპორტისას პრეფერენციული ტარიფების დაწესების მიზანს - სავაჭრო რეჟიმების გამოყენებას. პრეფერენციული წარმოშობის

წესები რეგულირდება თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ ორმხრივი ან მრავალმხრივი შეთანხმებების ენ ეროვნული კანონმდებლობის საფუძველზე.

ევროკავშირის ტერიტორიაზე საქონლის იმპორტისას საბაჟო (იმპორტის) გადასახადების დაანგარიშებისას მხედველობაში მიიღება საქონლის ღირებულება, საქონლის კოდი და საქონლის წარმოშობის ქვეყანა, ასევე ნებისმიერი სპეციალური შეზღუდვები და მოთხოვნები, რომლებიც შეიძლება გავრცელდეს ცალკეულ შემთხვევებზე. DCFTA ითვალისწინებს იმპორტზე საბაჟო გადასახადების გაუქმებას გარკვეული დათქმებით. შესაბამისად, ევროკავშირსა და საქართველოს შორის გამოიყენება პრეფერენციული წარმოშობის წესები, შესაბამისად გათვალისწინებული შეღავათებით სარგებლობის მიზნებისთვის აუცილებელია განისაზღვროს საქონლის ქართული წარმოშობა - „ეროვნება“.

ევროკავშირში ექსპორტის განხორციელებისას ქართული წარმოშობის სტატუსის მისანიჭებლად აუცილებელია ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული შემდეგი პირობების დაკმაყოფილება:

- საქონელი მთლიანად წარმოებული იყოს საქართველოში;
- საქონელი არ არის მთლიანად წარმოებული საქართველოში, მაგრამ მის მისაღებად გამოყენებულმა მასალამ განიცადა საკმარისი დამუშავება- გადამუშავება საქართველოს ტერიტორიაზე.

იმპორტიორ ქვეყანაში წარმოშობის სტატუსის დადასტურების მიზნით გამოიყენება:

- მოძრაობის სერთიფიკატი - რომესაც გასცემს შემოსავლების სამსახური;
- წარმოშობის დეკლარაცია, რომელიც დაერთვის ანგარიშფაქტურას, მიწოდების შეტყობინებას ან ნებისმიერ სხვა კომერციულ დოკუმენტს და აღწერს მოცემული პროდუქტის სათანადო დეტალებს.

თავი 3. სახელმწიფოს ფუნქციური როლი გარე ეკონომიკურ საქმიანობაში

საქართველოს მთავრობა აქცენტირებულია საქართველოს საერთაშორისო ეკონომიკურ სივრცეში ინტეგრაციისთვის სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებთან გააღრმავოს ეკონომიკური ურთიერთობები რისთვისაც იგი დებს ხელშეკრულებებს: ორმხრივი, რეგიონალური და მრავალმხრივი სავაჭრო ურთიერთობების, ასევე პრეფერენციული და თავისუფალი სავაჭრო რეჟიმების განვითარებისთვის. მოცემულის შესაბამისად და ევროკავშირთან გაფორმებული ღრმა და ყოვლისმომცველი ხელშეკრულების გამოყენებით ხელი ეწყობა საგარეო ვაჭრობაში ტექნიკური ბარიერების შემცირების და ქვეყანაში წარმოებული პროდუქტისა და მომსახურების საერთაშორისო და ევროპულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის საკითხს.

საგარეო ვაჭრობის ხელშეწყობით საქართველოს უარყოფითი სავაჭრო ბალანსის გაუმჯობესებისა და ექსპორტის წასახალისებლად მნიშვნელოვანია პერმანენტული ხასიათის ანალიზი თუ რა მიმართულებების განვითარებაა მნიშვნელოვანი ქვეყნისთვის, მნიშვნელოვანია DCFTA შეთანხმების განხორციელების სრული კოორდინაცია.

ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, საქართველოს მთავრობა აამოქმედებს ეკონომიკის მარეგულირებელ მექანიზმებს, კრიზისულ შემთხვევაში კი ხელს შეუწყობს ბაზარზე მოთხოვნის სტიმულირებას.

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის მთავარი პრინციპის მიხედვით კერძო სექტორის თავისუფლების უზრუნველყოფა წარმოადგენს მთავრობის ერთ-ერთ უმთავრეს საზრუნავს. ეს გულისხმობს იმგვარი ეკონომიკური წესრიგის ჩამოყალიბებას, როდესაც კერძო სექტორი თავად იღებს გადაწყვეტილებებს, დაცულია საკუთრების უფლების უზენაესობა და ეკონომიკური განვითარების მთავარ მამოძრავებელ ძალად კერძო სექტორი გვევლინება. თავისუფალი საბაზრო ურთიერთობები შერწყმული იქნება სახელმწიფო რეგულაციების ოპტიმალურ მოდელთან. სახელმწიფო უზრუნველყოფს თითოეული მოქალაქის კეთილდღეობას. ოპტიმალური და ეფექტიანი მთავრობის მუშაობის პრინციპზე დაყრდნობით, სახელმწიფო მინიმალურად ჩაერთვება სამეწარმეო საქმიანობაში და კონკურენციას არ გაუწევს კერძო სექტორს. სახელმწიფოს მონაწილეობა ეკონომიკურ აქტივობაში შემოიფარგლება მხოლოდ იმ სფეროებში საქმიანობით, რომლებშიც კერძო

სექტორი სუსტი და არაეფექტიანია.

საქართველოს მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკა კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობას ეკონომიკის განვითარების უმნიშვნელოვანეს მამოძრავებელ ძალად მიიჩნევს. კონკურენციის არსებობა, როგორც შიდა, ისე გარე ბაზრებზე, ეკონომიკის წარმატებული ფუნქციონირებისათვის აუცილებელი პირობაა. საჭიროა საერთაშორისო ვაჭრობაში ორმხრივი გახსნილობის უზრუნველყოფა და თავისუფალი სავაჭრო რეჟიმის არეალის გაფართოება.

ბოლო წლებში ტექნიკური ბარიერების მოხსნისკენ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა. ხელი მოეწერა ასოცირების შესახებ ხელშეკრულებას ევროკავშირთან, რომელიც გაამარტივებს საქონლის ექსპორტის შესაძლებლობებს ევროპულ ბაზრებზე. ჩინეთთან მიმდინარეობს მოლაპარაკებები თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ. მნიშვნელოვანია, რომ „სტრატეგია 2020-ით“ განსაზღვრული ეს პრიორიტეტები არ შეიცვალოს და არ იქნეს წამოწყებული ისეთი ტიპის ღონისძიებები, როგორცაა, მაგალითად, ექსპორტის სუბსიდირების პოლიტიკა (ექსპორტის დაკრედიტება, საგადასახადო შეღავათები და ა.შ.). როგორც პრაქტიკა გვაჩვენებს, მსგავსი პოლიტიკა არაეფექტურია და დამოკიდებულია ბიუროკრატიული სისტემის გამართულობასა და პროგრამის განმახორციელებლების კვალიფიკაციაზე.

დასკვნა და რეკომენდაციები

საქართველოს ეკონომიკა სულ უფრო სწრაფი ტემპებით ერთვება გლობალიზაციურ გამოწვევებში. სავაჭრო ბალანსის საღიბოზე დავაკვირდებით, როგორც უკვე აღვნიშნე, მნიშვნელოვანწილად ვართ დამოკიდებულნი საგარეო ბაზრებზე, მათ შორის მეზობელ სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებზე. ექსპორტირებული პროდუქცია არ არის შესაბამისად დივერსიფიცირებული და მასში ძირითად ნაწილს წარმოადგენს ბუნებრივი რესურსები. ეროვნული, ნაციონალური მოთხოვნები კი, ჯერ კიდევ ძირითადად იმპორტის გზით კმაყოფილდება.

დღეისათვის, ექსპორტის ძირითად ნაწილს ნედლეული წარმოადგენს. დაბალია ბაზრების დივერსიფიკაციის ტემპი, ხოლო კონკრეტული პროდუქტის და ახალ ბაზრებზე შეღწევის და დამკვიდრების მაჩვენებლები არაადამაკმაყოფილებელი. ექსპორტის პოტენციალის ზრდის და ევროპულ ბაზარზე ინტეგრაციისთვის, აუცილებელია, „საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებით“ გათვალისწინებული ვალდებულებების უპირობო შესრულება.

ზემო ხსენებული ხელშეკრულების პირობების გათვალისწინება ხელს შეუწყობს ქართული საექსპორტო პროდუქტის ევროკავშირის ბაზარზე შესვლასა და დამკვიდრებას, ასევე, საქართველო-ევროკავშირის სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების თვისობრივად ახალ საფეხურზე გადასვლას. ამასთან, მნიშვნელოვანია კერძო სექტორის ინფორმირებულობის ამაღლება შეთანხმებით გათვალისწინებულ გასატარებელ ღონისძიებებთან დაკავშირებით.

დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს აშშ-სთან სტრატეგიული თანამშრომლობის ქარტიით გათვალისწინებული სავაჭრო-ეკონომიკური კავშირების გაღრმავებას, მათ შორის, ვაჭრობასა და ინვესტიციებზე მაღალი დონის დიალოგის ფარგლებში მოლაპარაკებების დაწყებას შესაძლო თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებაზე. აუცილებელია საქართველოს სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებთან თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების მაქსიმალური და ეფექტიანი გამოყენება და რეგიონული ბაზრების ათვისება, სავაჭრო პარტნიორებთან ვაჭრობაში ხელოვნური ბარიერების შემცირება. ზემოაღნიშნული ტექნოლოგიური განვითარების დონისა და ინოვაციის პრობლემები დიდწილად განაპირობებს ექსპორტის დაბალ

დივერსიფიცირებულობას და ნაწილობრივ - ახალ ბაზრებზე დამკვიდრების სირთულეს.

გარდა ამისა, კიდევ რჩება რიგი ფაქტორებისა, რომლებიც აფერხებენ ექსპორტის განვითარებას ახალ ბაზრებზე წვდომის თვალსაზრისით. კერძოდ, ტექნიკური ბარიერები ვაჭრობაში არ იძლევა არსებული პრეფერენციული რეჟიმის ეფექტიანად გამოყენების საშუალებას. სახელმწიფო პოლიტიკის მთავარი მიზანი ტრანსპორტირების და ლოგისტიკის სფეროებში საქართველოს რეგიონის ლიდერად გადაქცევაა. გაიზრდება როგორც მოძრაობის ინტენსივობა და ტვირთბრუნვა, ასევე, გადამუშავებული ტვირთის მოცულობა, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობის ზრდას. სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის კუთხით განხორციელებული პოლიტიკის შედეგად, გაიზრდება როგორც პირველადი სასოფლო-სამეურნეო წარმოების, ასევე, მასთან დაკავშირებული გადამამუშავებელი მრეწველობის მწარმოებლურობა. ამალდება როგორც ფერმერული მეურნეობების, ასევე, აგრარული პროდუქტის კონკურენტუნარიანობა. ქვეყნის მასშტაბით განვითარდება წყალმომარაგების და მყარი ნარჩენების მართვის თანამედროვე სისტემები. განხორციელებული პოლიტიკის შედეგად გაიზრდება საქართველოში გამომუშავებული ენერჯის მოცულობა, რაც განაპირობებს

ენერჯის იმპორტის შემცირებას და გაზრდის ქვეყნის ენერგოდამოუკიდებლობას. ამ პროცესში გათვალისწინებული იქნება გარემოზე ზემოქმედების ფაქტორი. საქართველოში გენერირებული ენერჯის ზრდის პარალელურად მოსალოდნელია ენერჯის ექსპორტის ზრდა და საექსპორტო ბაზრების შემდგომი დივერსიფიკაცია. გარდა ამისა, განვითარდება კონკურენტული გარემო და გამარტივდება ენერჯის წყაროებთან მიერთების პროცესი.

საგარეო პოლიტიკის სწორად გატარება მნიშვნელოვანია ეკონომიკური ზრდისთვის ნებისმიერი მიმართულებით, შესაბამისად, საგარეო ვაჭრობის კუთხითაც. აუცილებელია ქვეყანამ შეასრულოს 2019-2022 წლების საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიაში მოცემული პუნქტები, რაც მნიშვნელოვნად დაეხმარება ეკონომიკას განვითარებაში. რეკომენდაციები შემდეგნაირია:

1. ეკონომიკური დესპანის ინსტიტუტის ეფექტური გამოყენება. ეკონომიკურ დესპანს და დიპლომატიურ წარმომადგენლობებს, შესაბამისი მოლაპარაკებების წარმართვით შეუძლიათ ხელი შეუწყონ საგარეო ვაჭრობას, გახსნან ვაჭრობის ახალი არხები, გაუწიონ პოპულარიზაცია

ქართულ პროდუქტს, მოიძიონ ინფორმაცია და წარმართონ მოლაპარაკებები ახალ სავაჭრო პარტნიორებთან

2. ქართული ბიზნესის მხარდაჭერა/ლობირება. რადგან საქართველოს ეკონომიკა ჯერ კიდევ განვითარებადი ეკონომიკის მქონე ქვეყნის სტატუსს ატარებს აუცილებელია ქართული ბიზნესის რაღაც დონით ხელშეწყობა საერთაშორისო ასპარეზზე ქვეყნის მხრიდან. მნიშვნელოვანია კონკრეტული საექსპორტო პრეფერენციების შექმნა და საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიკაცია, ქართული ღვინისა და პროდუქტის პოპულარიზაცია. საზღვარგარეთ გამოფენებში, ფორუმებსა და სხვა ბიზნეს ღონისძიებებში მონაწილეობა. საქართველოს, როგორც ტურისტული ქვეყნის იმიჯის განმტკიცება და სექტორული ტურიზმის (ბიზნეს და საკონვენციო ტურიზმის, ახალგაზრდული ტურიზმი, სარეკრეაციო ტურიზმი, ეკოტურიზმი, ღვინის ტურიზმი, ბალნეოლოგიური და კლიმატური ტურიზმი და სხვა) განვითარების ხელშეწყობა. უცხოეთში ქართული ბიზნეს სუბიექტების უფლებების დაცვა და მათი საქმიანობის ხელშეწყობა. ინტელექტუალური საკუთრებისა და ქართული სავაჭრო ნიშნების დაცვა. პრიორიტეტული იქნება ეკონომიკის ისეთი თანამედროვე დარგების განვითარების ხელშეწყობა, როგორცაა მაღალტექნოლოგიური დარგები და ციფრული ეკონომიკა.

3. ლიბერალური სავაჭრო რეჟიმების გაფართოება და ექსპორტის ხელშეწყობა. საქართველოსთან თავისუფალი ორმხრივი ვაჭრობის რეჟიმის მქონე ქვეყნების რაოდენობის მაქსიმალური ზრდა, გეოგრაფიული არეალის მაქსიმალური გაფართოება გაფართოება და ქართული პროდუქციის ექსპორტის ხელშეწყობა/ბაზრების დივერსიფიცირება;

4. საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმების, მათ შორის ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესაძლებლობების ეფექტური განხორციელება. ეფექტიანი კოორდინაციის გზით პოლიტიკური ინსტიტუტების გაძლიერების, ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით შემდგომი პროგრესის მიღწევის, მართლმსაჯულების სისტემის რეფორმების გაგრძელებისა და კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით არსებული მიღწევების შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების უზრუნველყოფა.

5. ევროკავშირთან თავისუფალი სავაჭრო სივრცის უფრო მეტად გამოყენება, სოფლის მეურნეობისა და სამრეწველო პროდუქტების ექსპორტის გაზრდის გზით. ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორში (ტრანსპორტი, ენერჯეტიკა, გარემოს დაცვა, ციფრული სფერო,

ელექტრონული კომუნიკაციები) თანამშრომლობის გაღრმავება კონკრეტული და შედეგზე ორიენტირებული ინიციატივებით.

ბიბლიოგრაფია

მებისაური ი. „სტატისტიკა საქართველოს ეკონომიკის გლობალიზაციის კვლდაკვალ“
თბილისი 2012 წ.

ი.მესხია-საერთაშორისო ვაჭრობა, თბილისი. 2012 წ.

ო. აბესაძე ევროკავშირთან საქართველოს ეკონომიკური ინტეგრაციის სტატისტიკური
ანალიზი, დისერტაცია-თბილისი. 2012 წ.

რ.გველესიანი, ი.გოგორიშვილი, ეკონომიკური პოლიტიკა, წიგნი I, თბილისი .2008 წ.

Е.Ф. Авдокушин – М.: Маркетинг, 2006.

Воронин В.П. Мировое хозяйство и экономика стран мира / В.П. Воронин. - М., 2007.

Мокров Г.Г. Международная торговля, экономическая безопасность и таможенные преступления:
научно-практическое и учебное пособие / Г.Г. Мокров - М.: ЮРКНИГА, 2004

Прокушев Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность: учебник / Е.Ф. Прокушев. - М.: Дашков и К°,
2005

Salvatore Dominick Macroeconomics // Dominick Salvatore. - Oxford: Univ. Press, 2004

1. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1-----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11--10-ka-50---20-about--00-3-1-00-0-0-01-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL1.22.6&d=HASH17980266a54300d1658d08.5>
2. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1097732>
3. <http://www.moa.gov.ge/7/AboutDCFTA>
4. <http://www.dcfta.gov.ge/public/filemanager/publications/%E1%83%A1%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%97%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%A3%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90.pdf>
5. <http://ac1.rs.ge/course/view.php?id=21>
6. <http://www.sakpatenti.gov.ge/ka/>
7. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/25426>

- 8 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3710531>
- 9 https://lib.bsu.ge/e-books/book_279.pdf
- 10 <http://hdr.undp.org/en/2018-update>
- 11 <http://www.economy.ge/?page=ecoreview&s=20>
- 12 <https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/line/hs92/show/aze/all/all/1995.2017/>
- 13 <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/35/sagareo-vachroba>
- 14 <http://competition25.ge/public/uploads/media/gaganidzeGiorgi.pdf>
- 15 <http://mfa.gov.ge/getattachment/MainNav/ForeignPolicy/ForeignPolicyStrategy/2019-2022-clebis-sagartvelos-sagareo-politikis-strategia.pdf.aspx>
- 16 https://eprc.ge/admin/editor/uploads/files/Ukraina_A5_GEO_WEB.pdf
- 17 https://www.nbg.gov.ge/uploads/publications/annualreport/2019/annual_report_2018_.pdf
- 18 <http://regional-dialogue.com/georgia-russia-trade/>
- 19 http://www.papava.info/publications/Papava_RUSSIA_AND_GEORGIA_SEARCHING_THE_WAY_OUT_Ge.pdf
- 20 <http://mfa.gov.ge/MainNav/ForeignPolicy/ForeignPolicyStrategy/%E1%83%9D%E1%83%94%E1%83%9B%E1%83%AE%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%95%E1%83%98-%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%98%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98.aspx>
27. <http://geworld.ge/ge/%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%AF%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98-%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1/>
28. <https://idfi.ge/ge/problems-of-georgia-export>
29. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2019_association_implementation_report_georgia_ka_2.pdf